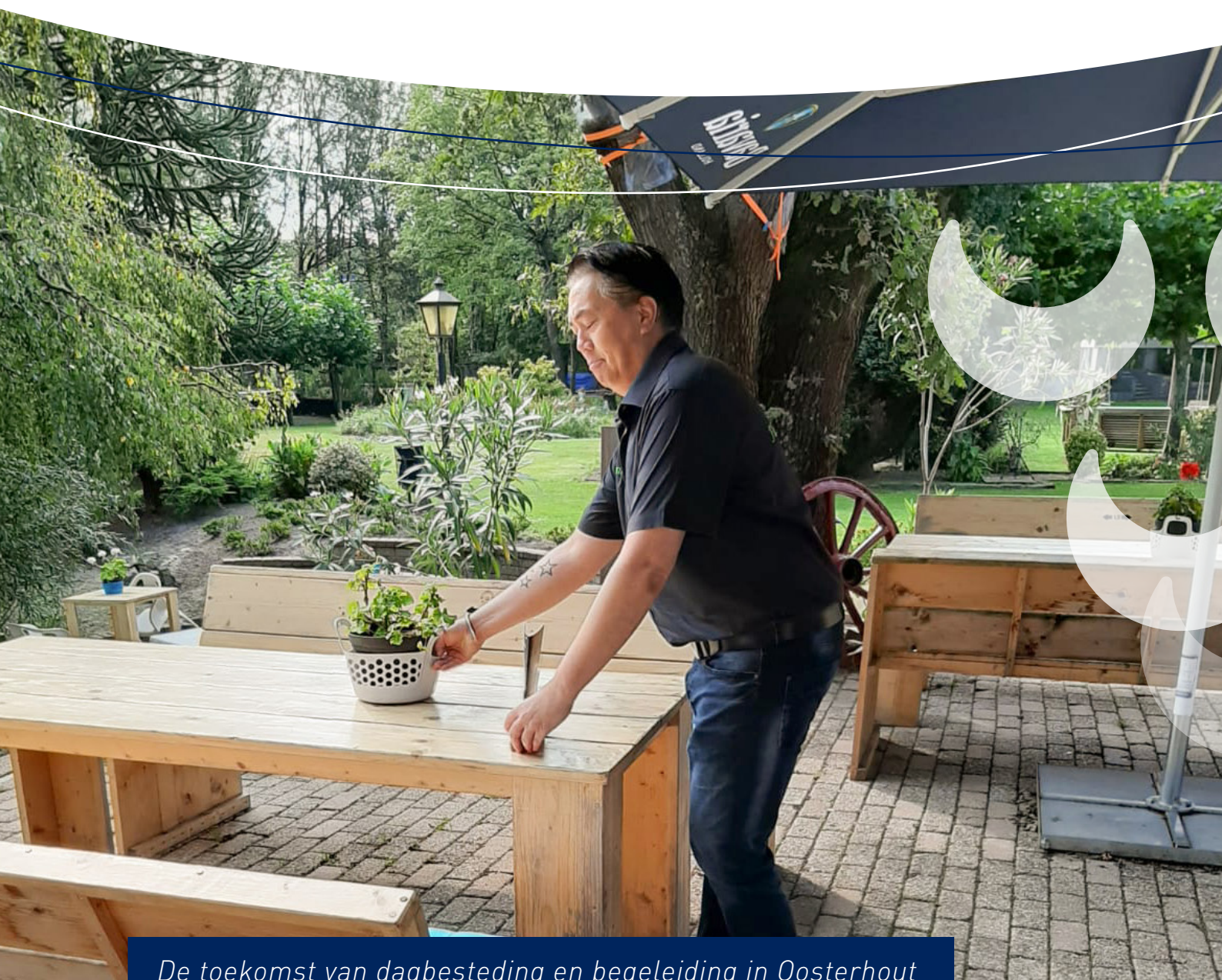
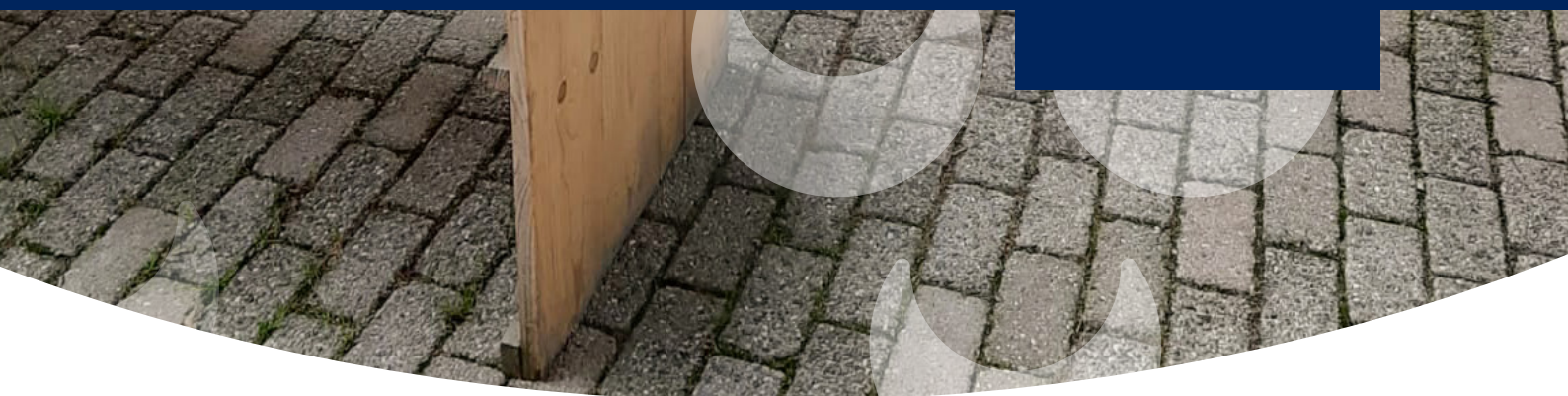

De toekomst van dagbesteding en begeleiding in Oosterhout

PLEKKEN VAN ONTMOETING EN VERBINDING

gemeente **Oosterhout**

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	7
2	BEGELEIDING EN DAGBESTEDING, VAN AWBZ NAAR WMO.....	9
3	HET BEGRIP BEGELEIDING	10
4	HET BEGRIP DAGBESTEDING.....	11
5	DAGBESTEDING IN OOSTERHOUT.....	13
6	VRIJ TOEGANKELIJKE DAGBESTEDING, WAAROM EIGENLIJK?.....	15
7	DAGBESTEDING EN BEGELEIDING IN 2025.....	17
8	Een dagbestedingsvoorziening als plek van ontmoeting en verbinding DE RANDVOORWAARDEN EN VEREISTEN	19
9	Plekken van ontmoeting en verbinding, HOEVEEL EN WAAR DAN?	20
10	DE FINANCIËLE UITDAGING	21
 BIJLAGE:		
	DE PARTICIPATIELADDER	23

HET SOCIAAL DOMEIN

De mogelijkheid om je naar eigen wens en vermogen te ontplooien en je leven vorm te geven

Inleiding

In het sociaal domein gaat het om het versterken van mensen en het bieden van perspectief en mogelijkheden om je als mens naar eigen wens en vermogen te ontplooien en je leven vorm te geven. Met de waarden verbondenheid en samenredzaamheid¹ die we in het sociaal domein centraal stellen, richten we ons op de sociale basis. De sociale basis bestaat uit de sociale verbanden en informele netwerken tussen inwoners. We zien in de voorzieningen die we bieden vanuit het sociaal domein kansen om de sociale basis te verrijken. Met deze voorzieningen kunnen we gelegenheid creëren voor het ontstaan van meer verbindingen tussen meer inwoners. Met het verrijken van de sociale basis streven we naar meer veerkrachtige inwoners die zo veel mogelijk met het heft in eigen handen vorm kunnen geven aan het leven en om kunnen gaan met de uitdagingen en tegenslagen die hierbij horen.

Voorliggende beleidsnota gaat over dagbesteding en begeleiding. Dit is een vorm van ondersteuning die we op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) bieden. In deze beleidsnota wordt richting gegeven aan de wijze waarop we in het licht van de visie op het sociaal domein (een deel van) de voorziening Begeleiding laagdrempeliger en toegankelijker kunnen maken. Er wordt een beeld geschetst van waar we over vijf jaar willen staan als het gaat om dagbesteding en begeleiding².

In Oosterhout zijn er in 2025 een aantal locaties waar de dagbestedingsvoorziening is doorgegroeid naar een plek van ontmoeting en verbinding. De plekken van ontmoeting en verbinding vormen laagdrempelige vrij toegankelijke voorzieningen waar inwoners eenvoudig hun weg naar toe vinden. Hier komt een verscheidenheid aan mensen: inwoners zonder en inwoners met een kwetsbaarheid. Het zijn plekken van betekenis geworden voor veel verschillende Oosterhouters waarbij het onderscheid tussen deelnemer en bezoeker steeds meer naar de achtergrond is verdwenen. De dagbestedingsvoorziening als plek van ontmoeting en verbinding creëert gelegenheid voor het ontstaan van meer verbindingen tussen meer inwoners. Op deze manier verrijkt het de sociale basis.

Voor het lezen van voorliggende beleidsnota is een toelichting op het gebruik van de woorden deelnemer, bezoeker en vrijwilliger nodig. In deze nota wordt 'deelnemer' gebruikt als het gaat om de inwoner met een kwetsbaarheid en ondersteuningsbehoefte. 'Bezoeker' wordt gebruikt als het gaat om de inwoner zonder kwetsbaarheid en ondersteuningsbehoefte. Met een vrijwilliger wordt bedoeld een inwoner die zich kosteloos inzet op een dagbestedingslocatie. Dit kan een deelnemer of een bezoeker zijn.

¹ Verbondenheid verwijst naar een situatie waarin mensen elkaar kennen, begaan zijn met elkaar en naar elkaar omkijken. Samenredzaamheid verwijst naar een situatie waarin mensen elkaar de helpende hand bieden als dat nodig is.

² Met "we" wordt in deze beleidsnota de gemeentelijke organisatie bedoeld: de professionals in de uitvoering, beleidsmedewerkers, management en bestuur.

Laagdrempelige
dagbesteding waar
je geen indicatie
of verwijzing voor
nodig hebt

Begeleiding en dagbesteding, van AWBZ naar Wmo

Met de decentralisaties zijn per 1 januari 2015 ambulante begeleiding en dagbesteding vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) overgeheveld van het Rijk naar de gemeenten. In Dongemond-verband ¹ is deze transitie voorbereid en uitgewerkt. Hierin zijn toen de volgende keuzes gemaakt:

- Inwoners kunnen toegang verkrijgen tot ambulante begeleiding en dagbesteding middels een indicatie;
- De indicatie geeft toegang tot de maatwerkvoorziening Begeleiding waarbij er geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen ambulante/individuele begeleiding en dagbesteding/groepsbegeleiding;
- Indicaties worden in klassen afgegeven, te weten Licht, Midden en Zwaar;
- Binnen de bandbreedte van de klasse is het aan de zorgaanbieder en de cliënt om na te gaan welke vorm de begeleiding moet krijgen.

Tot op heden werkt het systeem volgens bovenstaande principes. Het systeem is zo ingericht vanuit de gedachte dat zorgaanbieders door deze manier van indicatiestelling maximaal maatwerk kunnen leveren. De gemeente kijkt samen met de cliënt naar de hulpvraag en de doelen die cliënt wil bereiken, maar de gemeente doet een stapje terug als het gaat om hoe deze doelen worden bereikt.

Experimenteren met vrij toegankelijke voorzieningen - de pilots

Na 1 januari 2015 ontstond al snel de behoefte om te experimenteren met vrij toegankelijke voorzieningen. Het streven was om te komen tot *laagdrempelige vormen van dagbesteding in de directe leefomgeving van de mensen, waarvoor geen indicatie/verwijzing vanuit de gemeente nodig was*. Verschillende pilots zijn vanaf 2016 opgestart: de Buurtkamer, Floralia Park en de Inloop De Pastorie.

¹ Samenwerking tussen de gemeente Oosterhout, Drimmelen, Geertruidenberg en Altena (voorheen Werkendam, Woudrichem en Aalburg)

Het begrip begeleiding

De Wmo is bedoeld om burgers een 'steuntje in de rug' te geven in situaties waarin het leven van je eigen leven (tijdelijk) niet helemaal meer zelfstandig gaat. Een concreet en tastbaar voorbeeld van dit steuntje in de rug is de traplift. Door dit hulpmiddel wordt het weer mogelijk om te gaan en staan waar je wilt in je eigen huis. Begeleiding kan ook dat steuntje zijn. Begeleiding is bedoeld voor burgers die door omstandigheden moeite hebben met het leven van alledag. Het leven van je eigen leven bestaat voor het grootste gedeelte uit basale en alledaagse handelingen en activiteiten: slapen en opstaan, zorgen dat je lijf, kleding en huis schoon zijn, de administratie op orde is, er genoeg boodschappen in huis zijn voor de dagelijkse maaltijden en je eten tot je neemt om je energieniveau op peil te houden. Daarnaast bestaat het leven van je eigen leven voor een groot deel uit interactie met anderen, waarbij het leven leuker is als deze contacten plezierig verlopen. Voor veel mensen vormt het leven van het eigen leven geen enkel probleem. Voor anderen kan het door omstandigheden (fysiek, verstandelijk of mentaal) een hele uitdaging zijn (geworden). Met begeleiding kan dan ondersteuning worden geboden. We indiceren begeleiding op de volgende onderdelen: sociaal en persoonlijk functioneren, financiën en de administratie op orde, zelfzorg en gezondheid, regie bij het voeren van een huishouden en het hebben van een zinvolle daginvulling.¹ Een indicatie kan ook een combinatie van deze onderdelen omvatten.

Bij de indicatiestelling wordt beoordeeld of de begeleiding gericht is op het overnemen van taken of op het aanleren van vaardigheden. Wanneer er geen perspectief is op meer zelfstandigheid, zal er vaak sprake zijn van het overnemen van taken en heeft de begeleiding tot doel de situatie stabiel te houden of niet te laten verslechteren. Als een persoon de vaardigheden mist om bepaalde taken en activiteiten zelfstandig uit te voeren maar er wel perspectief is, dan dient de begeleiding gericht te zijn op het aanleren van de nodige vaardigheden. *Alles wat de persoon (op termijn) zelf kan, moet hij/zij (op termijn) ook zelfstandig doen.* In die zin maakt de begeleiding zich (op termijn) overbodig.

Het begrip dagbesteding

Voor de meeste mensen vormt de wijze waarop je je dagen besteedt geen vraagstuk. De dagen vullen zich als vanzelfsprekend met school, werk, kinderen, hobby's, het huishouden en sociale contacten. Mensen die maatschappelijk betrokken zijn en ervaren dat ergens nog tijd over is, kiezen voor het doen van vrijwilligerswerk. De vanzelfsprekendheid zoals hier omschreven, is er niet voor iedereen. Er zijn mensen die door omstandigheden (werkloosheid, ziekte of beperking) in een situatie terecht komen waarin het doorkomen van de dag een uitdaging wordt. In deze situatie kan allerlei problematiek ontstaan: eenzaamheid, verstoring van een gezond dag- en nachtritme, verlies in zelfvertrouwen en eigenwaarde en gebrek aan zingeving. Voor sommige mensen is het moeilijk om zelf de vicieuze cirkel te doorbreken en verandering teweeg te brengen. Zij hebben daar (tijdelijk) ondersteuning bij nodig.

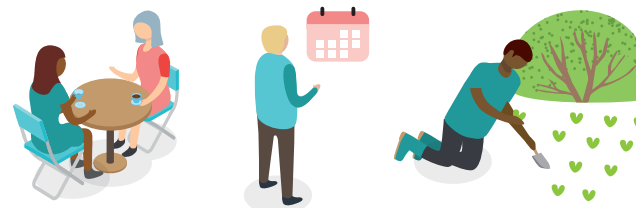
Bij dagbesteding gaat het om het creëren van een situatie waardoor mensen weer met een doel de deur uit komen. Dagbesteding is een breed begrip. Het kan gaan om het meedoen aan een vastomlijnd dagprogramma, het meedoen aan losse activiteiten, het onder begeleiding werken, het verrichten van hand- en spandiensten, het onder begeleiding knutselen, klussen of schilderen, samen koken en samen eten, et cetera.

Ondanks al die verscheidenheid zijn er drie basis ingrediënten voor dagbesteding. Het draait om drie functies:

ONTMOETING

STRUCTUUR

ZINGEVING

Grofweg kan dagbesteding onderverdeeld worden in twee categorieën: ontwikkelingsgerichte en belevingsgerichte dagbesteding. De drie functies zijn in deze twee categorieën gelijk. Zij verschillen in de vierde functie. Bij ontwikkelingsgerichte dagbesteding is de vierde functie het doelgericht werken aan vaardigheden. Vaak is er bij ontwikkelingsgerichte dagbesteding geen vastomlijnd programma met activiteiten, maar is er een setting gecreëerd waar je de handen uit de mouwen kunt steken en aan de slag kan. Bij belevingsgerichte dagbesteding is de vierde functie het prikkelen en stimuleren van (cognitieve) vaardigheden. Bij deze vorm van dagbesteding zijn de activiteiten gericht op beleving en het oproepen van emoties. Belevingsgerichte dagbesteding wordt veelal aangeboden aan ouderen.

De functies van dagbesteding zoals hierboven omschreven, zijn gericht op de deelnemer van de dagbesteding. De dagbesteding kan echter ook een belangrijke functie hebben voor zijn of haar naasten die een grote verantwoordelijkheid dragen als het gaat om het bieden van hulp en zorg in de thuissituatie. De tijd dat echtgenoot, moeder, broer of dochter doorbrengt op de dagbesteding, geeft de mantelzorger de ruimte om op adem te komen en de batterij op te laden. Dit is vaak hard nodig om overbelasting bij mantelzorgers te voorkomen.

Voorbeeld uit de praktijk:

Mevrouw is op relatief jonge leeftijd licht dementerend. Haar echtgenoot ziet dat ze thuis niet veel meer doet dan roken of slapen. Het echtpaar vindt hun weg naar de Buurtkamer. Mevrouw ervaart het als een fijne plek om te zijn. Ze is daar graag bezig met allerlei klusjes (boodschappen doen samen met de vrijwilliger, tafels dekken en afruimen, et cetera). Ze doet actief mee met de spelletjes. Wanneer mevrouw bij de Buurtkamer is, heeft de echtgenoot even tijd voor zichzelf om op te laden. Hij gaat dan bijvoorbeeld golfen.

¹ Daarnaast is er ook nog het onderdeel 'Respijtzorg, mantelzorg mogelijk maken'. Hier gaat het om specifiek logeeropvang. In deze context is dit laatste onderdeel minder relevant.

Dagbesteding in Oosterhout

Arbeidsmatige dagbesteding

Dagbesteding binnen de maatwerkvoorziening Begeleiding

Ondanks dat we in het huidige systeem geen indicaties afgeven specifiek voor dagbesteding (maar voor Begeleiding in het algemeen), hebben we in Oosterhout wel locaties voor dagbesteding waar inwoners met de indicatie Begeleiding terecht kunnen. Surplus Zorg heeft een dagbestedingslocatie aan de Griegstraat, Crataegus biedt dagbesteding in hun woon-zorgcentrum in Dorst, Zorgboerderij Levensvreugde biedt dagbesteding in Den Hout. Alle drie de zorgaanbieders zijn gespecialiseerd in de ondersteuning en begeleiding van ouderen en bieden meer belevingsgerichte dagbesteding. MidZuid biedt dagbesteding voor de doelgroep die nog tot de beroepsbevolking behoort. Zij biedt ontwikkelingsgerichte dagbesteding en daarin een specifieke vorm, namelijk arbeidsmatige dagbesteding. Cliënten zijn aan het werk. Ze draaien onder begeleiding mee in het arbeidsproces, maar dan met beperkte tot minimale verwachtingen voor wat betreft prestatie en productie. Voor MidZuid is arbeidsmatige dagbesteding altijd een tijdelijke voorziening om na te gaan of iemand zich kan ontwikkelen naar betaald werk. Ook Prospects@work biedt aan de Klappeijstraat dagbesteding overwegend aan de wat 'jongere' doelgroep. In het activiteitencentrum Bunthoef organiseert GGZ Breburg dagbesteding.

Als laatste zijn er zorgaanbieders die geen eigen dagbestedingslocaties hebben in Oosterhout, maar die wel actief plekken hebben gezocht waar cliënten met indicatie onder begeleiding de handen uit de mouwen kunnen steken. Zo gaan bijvoorbeeld een aantal cliënten van Prisma met hun begeleider wekelijks een dag naar het MEK en cliënten van SOVAK met hun begeleider naar het dorps huis in Den Hout. Deze vorm van dagbesteding lijkt vaak gekozen te worden voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking. Deze ondersteuning wordt (afhankelijk van de doelgroep en de aard van de beperkingen) geboden met een Wmo indicatie Begeleiding of een Wlz-indicatie (zie kader op pagina 14).

Vrij toegankelijke dagbesteding

De oudste vrij toegankelijke vorm van dagbesteding in Oosterhout zijn de Aanlopen van GGZ Breburg. Dit is een

plek voor ontmoeting voor inwoners die zijn vastgelopen in het leven. Vanaf 2016 zijn er verschillende andere vrij toegankelijke voorzieningen bij gekomen. Zorgaanbieder Prospects@work biedt dagbesteding aan op het Floralia Park in Oosterheide. Voor de oudere doelgroep is er de dagbesteding bij Inloop De Pastorie in Oosteind. In het activiteitencentrum Slotjes wordt dagbesteding aangeboden door Thebe.

De hybride vorm: met en zonder indicatie

In de oorspronkelijke vorm biedt Senioren Collectief Oosterhout in De Doelen dagbesteding voor ouderen met een indicatie. In de jaren heeft het de voorziening opengesteld voor alle bewoners van De Doelen en senioren uit de buurt. De primaire aandacht en ondersteuning gaat uit naar de bezoekers met een indicatie. Bij hen volgt Senioren Collectief welzijn en gezondheid nauwlettend. De overige bezoekers kunnen voor de gezelligheid meedoen. Ook Levensvreugde wil met de dagbesteding in het dorps huis in Den Hout een plek zijn voor ouderen met en zonder indicatie. Hier komen echter nog altijd voornamelijk ouderen met een indicatie.

En nog vele andere vormen

Het bovenstaande geeft geen uitputtende beschrijving van alle verschijningsvormen die dagbesteding kan hebben in Oosterhout. Zo zijn er nog allerlei initiatieven vanuit de samenleving te benoemen, opgestart door betrokken inwoners. Initiatieven waarbij mensen bijvoorbeeld een aantal keer per week koffie met elkaar kunnen drinken en een praatje kunnen maken. Dagbesteding is een dermate breed begrip dat in feite elke activiteit op iedere willekeurige locatie de stempel dagbesteding kan krijgen. Alle inwoners van Oosterhout, met en zonder kwetsbaarheid of beperking, zijn immers bezig met het invullen van de dag. De inventarisatie van het aanbod stopt echter hier.

In de voortliggende beleidsnota ligt de primaire focus namelijk op de transformatie van de 'traditionele' dagbesteding waarvoor inwoners voor toegang en deelname zich tot op heden moeten richten tot de gemeente en afhankelijk zijn van het al dan niet krijgen

van een indicatie. We willen dat deze voorzieningen er in de toekomst anders uit gaan zien. Deze beleidsnota moet richting geven aan deze verandering.

Van de eerdergenoemde initiatieven vanuit de samenleving vragen we nadrukkelijk niet dat deze zich per se doorontwikkelen tot een professionele

vorm van dagbesteding. We blijven deze initiatieven uiteraard toejuichen. Waar mogelijk faciliteren we inwonersinitiatieven vanuit de wijk en ondersteunen we de betrokken inwoners met kennis, kunde en het openstellen van ons netwerk. Dit doen we omdat dit soort initiatieven door het informele karakter en de sterke ontmoetings- en verbindingfunctie de sociale basis verstevigen.

Begeleiding en dagbesteding Financiering door gemeente (Wmo) of zorgkantoor (Wlz)?

De Wmo is bedoeld om burgers een 'steuntje in de rug' te geven in situaties waarin het leven van het eigen leven (tijdelijk) niet helemaal meer zelfstandig gaat. De Wmo valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente en ondersteuning (waaronder begeleiding en dagbesteding) wordt in deze gevallen door de gemeente betaald.

De Wet langdurige zorg (Wlz) is bedoeld voor burgers waarbij het 'steuntje in de rug' niet (meer) voldoende is. De beperkingen zijn dan zodanig (geworden) dat 24 uur zorg in de nabijheid nodig is en er geen vooruitzicht is op verbetering. Op zowel geplande als ongeplande momenten is de hulp van een zorgverlener nodig. De Wlz valt onder de verantwoordelijkheid van het zorgkantoor. In onze regio is dat het zorgkantoor van CZ. CZ betaalt de kosten van verblijf en zorg in verpleeghuizen / woon-zorgcentra, maar betaalt ook de kosten van zorg thuis indien ervoor wordt gekozen om thuis te blijven wonen. Begeleiding en dagbesteding kan onderdeel zijn van het pakket aan zorg dat door CZ wordt betaald.

Op dagbestedingslocaties is er geregeld sprake van een mix van deelnemers vanuit zowel de Wmo als de Wlz. Zorgaanbieders ontvangen in dat geval dus Wmo-gelden van de gemeente en Wlz-gelden van het zorgkantoor. *In de concrete uitwerking zullen we de mogelijkheden onderzoeken om deze financieringsstromen slim te combineren. We zoeken hiervoor actief de samenwerking op met zorgkantoor (en zorgverzekeraars).*

Vrij toegankelijke voorziening, waarom eigenlijk?

Binnen het huidige systeem waarbij alleen inwoners met een indicatie toegang hebben tot een dagbestedingsvoorziening, is de voorziening alleen van waarde en betekenis voor een select groepje bezoekers. *De praktijk heeft uitgewezen dat een dagbestedingsvoorziening als vrij toegankelijke voorziening echter voor veel meer inwoners iets kan betekenen.* We onderscheiden drie groepen

Inwoners met lichte(ere) ondersteuningsbehoefte

Het kan allereerst van waarde zijn voor inwoners waarbij de problematiek (net) niet groot genoeg is om voor een indicatie in aanmerking te komen, maar waarbij wel degelijk een hulpvraag speelt. Ze hebben een reden nodig om de deur uit te komen, zoeken aansluiting, een luisterend oor en iemand om een praatje mee te maken.

Voorbeeld uit de praktijk:

Een jongeman heeft zijn draai niet kunnen vinden bij Floralia Park. Hij vindt zijn weg naar de dagbesteding van Surplus Zorg. De begeleider daar schat in dat hij echt nog 'te goed' is voor een indicatie om deel te kunnen nemen. Als reguliere vrijwilliger blijkt ze hem ook niet te kunnen inzetten. Ze moet hem te veel begeleiden in de werkzaamheden. Ze besluit hem toch op zijn manier te laten meedoen in de groep. Hij komt geregeld en speelt bijvoorbeeld graag een potje biljart met de mannen. Strikt genomen zou deze man zonder indicatie niet terecht kunnen bij deze voorziening. Hij komt nu echter wel meer de deur uit, heeft meer sociale contacten en voelt zich gewaardeerd.

Bij Floralia Park zijn er ook bezoekers, die als zij zich zouden wenden tot de gemeente, niet in aanmerking zouden komen voor een indicatie (Eindrapport evaluatie

Floralia Park, september 2019). *In de tussentijdse evaluatie is echter wel geconcludeerd dat er vrijwel geen bezoekers zijn zonder kwetsbaarheid.* Bezoekers kampen veelal met angst-, depressie- en burn-outklachten (Eindrapport tussentijdse evaluatie Floralia Park, december 2018).

Met vrij toegankelijke voorzieningen hoeven we niet te wachten tot problemen groot genoeg zijn voor een indicatie. Door het creëren van vrij toegankelijke dagbesteding willen we juist voorkomen dat problemen groter worden. Chronische eenzaamheid kan bijvoorbeeld leiden tot uiteenlopende lichamelijke en psychische klachten, zoals depressie, verslaving en cognitieve achteruitgang (WAT WERKT BIJ de aanpak van eenzaamheid, Movisie, 2020). Eenzaamheid op zich geeft in het huidige stelsel geen toegang tot geïndiceerde dagbesteding, terwijl zinvol bezig zijn en ontmoeting belangrijke elementen zijn om eenzaamheid te bestrijden.

Inwoners zonder kwetsbaarheid

De dagbestedingsvoorziening als vrij toegankelijke voorziening kan nog voor een tweede groep van waarde zijn: voor de inwoners uit de straat, de buurt, het dorp of de stad. Voor inwoners die zelf helemaal niet te maken hebben met een kwetsbaarheid of beperking.

Dagbesteding en begeleiding in 2025

Dit kan als de dagbestedingsvoorziening een plek wordt voor ontmoeting en verbinding waarbij er activiteiten worden georganiseerd voor de buurt (rommelmarkten, buurttentjes, workshops, exposities, mini-optredens, et cetera). Vanuit het perspectief van de inwoner zonder kwetsbaarheid heeft de vrij toegankelijke dagbestedingsvoorziening het karakter van een brede maatschappelijke voorziening. Dit is een voorziening die zich richt op alle inwoners en die voor alle inwoners van toegevoegde waarde kan zijn. De bezoeker/ buurtbewoner komt er voor de gezelligheid, de sfeer, de leuke activiteit en een babbeltje. Voor deelnemers van de dagbestedingsvoorziening voegt deze dimensie iets wezenlijks toe. Door het toevoegen van deze dimensie helpen deelnemers namelijk bouwen (letterlijk en figuurlijk) aan een aantrekkelijke plek voor ontmoeting in de buurt. Ze helpen zo de buurt te verrijken.

Inwoners met problematiek, maar zonder concrete hulpvraag

Dan komt de derde groep inwoners in beeld waarvoor de dagbestedingsvoorziening als vrij toegankelijke voorziening van waarde kan zijn. Als plek voor ontmoeting is de dagbesteding geen instituut meer waar zorg wordt verleend. Het is de plek waar je je handen uit de mouwen kunt steken en waar ze altijd wel iemand nodig hebben die hand- en spandiensten verricht. Inwoners die wel de indicatie zouden krijgen, maar nooit naar de gemeente toe zouden stappen, vinden wel hun weg hiernaar toe. Ze stappen hier in eerste instantie zonder hulpvraag naar binnen. Enkele citaten uit de tussentijdse evaluatie van Floralia Park wijzen in deze richting:

'Je kan gewoon binnenlopen en gelijk aan de gang gaan'

'Je krijgt verantwoordelijkheden, je mag meedenken'

'Ik kom voor de leuke mensen, het is gezellig...'

Uit bovenstaande ontstaat een beeld van dagbesteding als vrij toegankelijke voorziening waar een verscheidenheid aan mensen komt. Inwoners zonder en inwoners met een kwetsbaarheid, met zwaardere maar ook lichtere beperkingen en problematiek, jeugdigen, jongvolwassenen en ouderen. Deze mix heeft vaak een positieve invloed op de deelnemers. Senioren Collectief dat actief is in De Doelen geeft aan dat senioren met een beperking zich optrekken aan de meer vitale senioren in de groep. Bij Inloop de Pastorie zien ze dit positieve effect ook. De 'jongere' bezoekers (ze zijn allemaal op leeftijd) zijn actief en proberen de meer hulpbehoevende bezoekers bij de activiteiten te betrekken. Ook bij Crataegus vertelt een bewoner dat het fijn is dat ze niet alleen maar andere bejaarden om zich heen heeft. Jongere mensen brengen volgens haar een andere leuke dynamiek. De ervaring leert dus dat deelnemers (en bezoekers) vanwege hun diverse mogelijkheden en beperkingen elkaar op verschillende gebieden kunnen ondersteunen, aanvullen en stimuleren.

In 2025 hebben we een aantal locaties in Oosterhout waar de dagbestedingsvoorziening is doorgegroeid naar een plek van ontmoeting en verbinding. Door inzet van zorgaanbieders, deelnemers, buurtbewoners, overige bezoekers uit de rest van Oosterhout en enthousiastelingen die de plek een warm hart toedragen, hebben deze voorzieningen wortel geschoten in de buurt of wijk. Er wordt een verscheidenheid aan activiteiten georganiseerd voor en door buurtbewoners en deelnemers. Preventieve workshops (gezond eten, bewegen in de wijk, mindfulness, omgaan met geld, etc.), cognitieve fitness, creatieve activiteiten, het bakje koffie samen drinken...het kan en mag er allemaal.

Voor deelnemers is het niet nodig om eerst via de gemeente toegang te verkrijgen tot de voorzieningen. Met of zonder (concrete) hulpvraag kan men binnenlopen. Inwoners die wel met de gemeente contact opnemen met vragen op het gebied van begeleiding worden voor een 'keukentafelgesprek' en eventuele vervolgesprekken uitgenodigd op één van de locaties. Zo kan meteen worden gezien en ervaren wat een locatie te bieden heeft.

Zo veel mogelijk van de begeleidingsvraagstukken worden opgepakt in de collectieve setting op één van de locaties. Bij deelnemers waar perspectief is op vooruitgang en meer zelfstandigheid, is de begeleiding die geboden wordt ontwikkelingsgericht. Deelnemers werken bijvoorbeeld aan het eigen sociaal en persoonlijk functioneren, de werknemersvaardigheden of aan het zelfvertrouwen. Ze leren om zo veel mogelijk zelf en met hulp uit de directe omgeving het leven op de rit te houden. Bij deelnemers waar geen perspectief is op vooruitgang en meer zelfstandigheid, zoals bij ouderen die te maken hebben met fysieke en mentale achteruitgang, is de begeleiding meer belevingsgericht en bedoeld om (cognitieve) vaardigheden te blijven stimuleren en prikkelen. Begeleiders, deelnemers, vrijwilligers en bezoekers leveren hier allemaal een belangrijke bijdrage aan.

Bij zowel ontwikkelingsgericht als belevingsgericht wordt altijd gekeken naar welke stappen deelnemers kunnen zetten om op eigen niveau betekenisvol te participeren in de samenleving. Bij betekenisvolle participatie gaat het om sociale activiteiten op terreinen die bijdragen aan persoonlijke ontwikkeling, het welzijn van anderen of maatschappelijke doelen. Voorbeelden van betekenisvolle participatie zijn het verrichten van betaald werk, het volgen van een opleiding, het doen van vrijwilligerswerk, deelnemen aan verenigingsleven en het bieden van burenhulp.

In het licht van eigen regie en eigen verantwoordelijkheid zit het hebben van een betaalde baan op het hoogste niveau van betekenisvolle participatie. Voor diegenen die kunnen, wordt stapsgewijs toe gewerkt naar het hoogste niveau van betaalde arbeid. Niet voor iedereen zal dit hoogste niveau echter haalbaar zijn. Het einddoel kan zich voor deze groep op elk ander lager niveau bevinden. Zo lang het een hoopvol perspectief biedt voor de deelnemer (zie ook bijlage De Participatieladder). In het kader van het toewerken naar een betaalde baan is deelname op de dagbestedingslocatie bedoeld als opstapje naar het volgende:

- actief zijn op de locatie met steeds minder begeleiding;
- actief zijn op de locatie zonder begeleiding;
- deelname aan georganiseerde sociale activiteiten elders;
- regulier vrijwilligerswerk elders;
- een betaalde baan.

foto G.Lanting

De randvoorwaarden en vereisten

Gekwalificeerde
enthousiaste
begeleiders

Er is wel wat voor nodig om een dagbestedingsvoorziening een plek van ontmoeting en verbinding te laten worden. *Het begint met de aanwezigheid van een professionele zorgaanbieder met gekwalificeerde begeleiders.* Op een plek van ontmoeting en verbinding komt een verscheidenheid aan mensen: deelnemers, bezoekers, vrijwilligers, et cetera. In deze setting mag echter nooit de individuele ondersteuningsbehoefte van de deelnemer uit het oog worden verloren. Gekwalificeerde begeleiders zijn ook nodig om te acteren in situaties dat een deelnemer bijvoorbeeld overprikkeld raakt of als gedragsproblematiek gaat opspelen.

De fysieke locatie moet ook aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zo moet er een gezellige plek zijn om koffie of thee te kunnen drinken. Er is niets zo laagdrempelig als een plek waar je kunt binnenstappen omdat je net zin hebt in een bakje koffie. Het liefst heeft de locatie ook faciliteiten voor het bereiden van een (warme) maaltijd. Samen eten verbindt. Bovendien kan zo gezonde voeding structureel een plek krijgen binnen de begeleiding.

Verder zal de fysieke locatie voldoende ruimte moeten bieden. Het liefst ook wat aparte ruimtes zodat er ook gelegenheid is voor (groepjes) deelnemers om in een wat meer prikkelarme omgeving bezig te zijn.

Verder zijn er zorgaanbieders nodig met enthousiasme, een flinke dosis creativiteit en ondernemerschap om aan deze plekken te bouwen. Onderzoek van Movisie wijst uit dat ondernemerschap dagbestedingsprojecten verder brengt. "Ze geloven in hun concept, ze zien kansen voor verdere ontwikkeling..., ze weten samenwerkingspartners aan zich te binden en ze benutten zodoende de kansen die zich voordoen" (Dagbesteding in ontwikkeling, 2017, pag. 11).

Gezellige locatie,
liefst met aparte
ruimtes

Plekken van ontmoeting en verbinding:

hoeveel en waar dan?

We kunnen nog geen exacte locaties aanwijzen voor dagbestedingsvoorzieningen als plekken van ontmoeting en verbinding. We weten op voorhand ook niet hoeveel plekken er uiteindelijk zullen zijn. We weten wel dat er verschillende locaties nodig zijn die geografisch goed verspreid liggen in Oosterhout. Bij de keuze voor een locatie zullen we onder andere kijken naar zaken als het aantal afgegeven indicaties voor begeleiding in die omgeving, de leeftijdsopbouw van de mensen die in de omgeving wonen en hun sociaaleconomische status. Samen met bijvoorbeeld Thuisvester gaan we na welke wijken en buurten baat kunnen hebben bij een dagbestedingslocatie als plek van ontmoeting en verbinding.

De verschillende locaties moeten ieder een eigen identiteit gaan ontwikkelen, bijvoorbeeld de buitenplek, de creatieve plek, de huiselijke plek. Er moeten ook verschillende zorgaanbieders actief zijn op de verschillende locaties. Zo creëer je een gevarieerd aanbod en heeft een inwoner met een begeleidingsvraag wat te kiezen.

In het ontwikkelen van de plekken van ontmoeting en verbinding willen we niet te hard van stapel lopen. Met Floralia hebben we een start gemaakt. De basis is daar goed. De volgende stap is de pijlen te richten op een volgende locatie en zorgaanbieders te zoeken die de sprong willen wagen. Het is belangrijk om te realiseren dat plekken van ontmoeting en verbinding in beperkte mate maakbaar zijn. We kunnen het zaadje planten, maar of het ontkiemt tot een bloeiende plant blijft onzeker. De bedoeling is daarom om op elke eventuele volgende locatie klein te beginnen en te kijken tot waar het zich kan ontwikkelen.

De potentie van De Pannehoef

In een eerste verkenning voor mogelijke (nieuwe) locaties voor de dagbesteding als plek van ontmoeting en verbinding zijn we in gesprek gegaan met de stichting van De Pannehoef. De Pannehoef is een locatie die in ieder geval in fysiek opzicht geschikt is voor het ontwikkelen van een dagbestedingslocatie. Het is een groot pand met veel afzonderlijke ruimtes. Het biedt voldoende plek om acti-

viteiten in gezamenlijkheid te organiseren en om plekken van rust te creëren. Er is een bar en er zijn keukenfaciliteiten. Het potentieel van De Pannehoef gaat echter verder dan alleen het fysieke. De stichting met haar vrijwilligers is erg actief om een aantrekkelijke plek te creëren voor sociaal-culturele activiteiten voor inwoners met en zonder kwetsbaarheid of problematiek. Met een groeiende activiteitenagenda willen ze meer bezoekers trekken. De stichting staat open voor de mogelijkheid om in samenwerking met zorgprofessionals De Pannehoef (verder) door te laten groeien als plek van ontmoeting en verbinding, waarbij cultuur een belangrijke verbindende factor is.

De bestaande vrij toegankelijke dagbestedingsvoorzieningen

Voor de vrij toegankelijke dagbestedingsvoorzieningen die nu al draaien in Oosterhout (Inloop De Pastorie, de doorstart van De Buurtkamer in de activiteitencentrum Slotjes door Thebe, Floralia Park en De Aanlopen) geldt dat we zullen nagaan in hoeverre deze zich kunnen (en willen) door ontwikkelen in lijn met de inhoudelijke richting van deze beleidsnota. Op basis van de ervaringen die zijn opgedaan, gaan we na waar de kansen en mogelijkheden liggen. Voor de partijen is het belang om zekerheid te krijgen of zij als voorziening een structurele plek krijgen/houden in het voorzieningenlandschap van Oosterhout. De intentie is om ze als vrij toegankelijke voorziening te behouden.

De financiële uitdaging

Het Wmo budget staat onder druk. De middelen voor de ontwikkeling van dagbestedingsvoorzieningen als plekken van ontmoeting en verbinding zijn daarom zeer beperkt. De kosten voor de geïndiceerde begeleiding vormt met bijna € 5,5 miljoen een van de grootste kostenposten binnen de Wmo. Voor het realiseren van plekken van ontmoeting en verbinding zullen we op zoek moeten naar zorgaanbieders waarmee we (in ieder geval in eerste instantie) met gesloten beurzen de eerste stappen nemen.

We willen met (een selectie van) aanbieders starten met een nieuwe dagbestedingslocatie binnen de middelen die ze nu al ontvangen voor geïndiceerde begeleiding. Deze zorgaanbieders stellen voor een x aantal uur per week een begeleider beschikbaar. De kosten voor deze nieuwe locatie worden gefinancierd door een x aantal cliënten met

indicatie die 'mee verhuizen' van de reguliere begeleiding naar de nieuwe collectieve vorm van begeleiding op de dagbestedingslocatie.

Op deze manier kunnen we binnen de beschikbare WMO budgetten (op kleine schaal) beginnen. Door (een deel van) begeleiding op deze nieuwe laagdrempelige manier te organiseren, willen we met hetzelfde geld meer bereiken (meer inwoners en meer sociale samenhang).

De participatieladder

De participatieladder maakt op een simpele manier inzichtelijk op welk niveau mensen kunnen meedoen in de samenleving. Het is een theoretisch model dat ook kan dienen als meetinstrument. Voor dagbesteding en begeleiding willen we, net zoals dat voor mensen met een bijstandsuitkering gebeurt, de participatieladder als model gebruiken.

De participatieladder geeft het perspectief op welke stappen een inwoner kan zetten om op eigen niveau volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Niet voor iedereen zal het hoogste niveau van betaald werk haalbaar zijn. Het einddoel kan zich op elk van de trede bevinden, zo lang het een hoopvol perspectief biedt voor de gebruiker. Het gaat om het versterken van mensen en het vergroten hun handelingsmogelijkheden (empowerment).

Het model is van belang omdat het domein overstijgend is. Het is zowel bruikbaar binnen de Participatiewet als binnen de Wmo. Beide domeinen gaan over participatie. Dit kan gaan over het vinden van een betaalde baan, maar ook over sociale activering als betaald werk (nog) niet tot de mogelijkheden behoort. Ook voor Jeugd is het model bruikbaar. Jongvolwassenen die vastgelopen zijn, klimmen langs dezelfde treden omhoog naar betaald werk of een opleiding.

Sociale activering omschrijven we als het verrichten van onbeloonde maatschappelijke zinvolle activiteiten gericht op arbeidsinschakeling of zelfstandige maatschappelijke participatie. Hierbij kan het dus gaan over dagbesteding, vrijwilligerswerk, re-integratietrajecten en activeringstrajecten.

